

УДК 633.313:631.52

Голуб М. А., старший науковий співробітник відділу селекції, генетики та насінництва бобових культур
Коблай С. В., к. с.-г. н., провідний науковий співробітник відділу селекції, генетики та насінництва бобових культур

Лаврова Г. Д., к. б. н., ст. дослідник, провідний науковий співробітник відділу селекції, генетики та насінництва бобових культур

Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насінництва та сортовивчення

E-mail: bobovi.sgi@ukr.net

НОВІ ВИСОКОПРОДУКТИВНІ СОРТИ ЛЮЦЕРНИ МІНЛИВОЇ (*MEDICAGO X VARIA MARTYN*) ОДЕСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ

На сьогоднішній день люцерна залишається беззаперечним лідером серед багаторічних кормових трав у сільському господарстві у світі і головною фуражною культурою для скотарства у багатьох країнах. Широкому розповсюдженню культури сприяють виключно висока якість кормів, які одержують із зеленої маси (сіно, сінаж, гранули, борошно), відносно дешевизна за рахунок багаторічного використання травостоїв, позитивний вплив на родючість ґрунтів (накопичення атмосферного азоту, збагачення ґрунтів великою кількістю органіки і забезпечення бездефіцитного балансу гумусу, захист ґрунтів від водної та вітрової ерозії), висока пластичність культури.

Схема насінництва люцерни переживає не найкращі часи. Загальні площі посіву культури в Україні складають 200–250 тис. га. за 1 млн. 200 тис. до 90-х років минулого сторіччя. І тенденція до зменшення цих площ спостерігається щорічно. Основна причина чого є суттєве зменшення поголів'я тварин в країні. Цивілізованого ринку сертифікованого насіння люцерни сьогодні майже не існує. Попит на насіння нестабільний, періодично виникають замовлення на великі партії сертифікованого насіння, які забезпечити майже неможливо.

Селекційно-насінницьку роботу з люцерною у СГІ – НЦНС було розпочато у 1932 р. Фаворовим О. М., Гензельманом П. С., Корейша І. В., Соколенком М. Ф., Венгренівським С. І. Головною метою селекціонерів була розробка нових методів селекції люцерни і створення на їх основі сучасних високопродуктивних сортів. Останнім часом в Україні спостерігається суттєве підвищення температури повітря та збільшення тривалості міждощових періодів в літній сезон. Все частіше посуха триває з початку літа до середини осені, що негативно впливає на урожайність зеленої маси та насіння. Одним із підходів для вирішення цієї проблеми у люцерни є використання біологічних особливостей, таких як посухостійкість та тривалість періоду спокою. Пошук та включення у селекційні програми генотипів люцерни з підвищеною стійкістю до посухи та скороченим періодом

спокою дозволило створювати сорти, більш адаптовані до змін клімату. Тому основним напрямом селекційної роботи в інституті з люцерною є створення високопродуктивних, посухостійких сортів для умов суходолу та зрошення із скороченим періодом спокою, які характеризуються стійкістю до кореневих гнилей, посухи, мають високу зимо- та морозостійкість. Покращення адаптивності рослин люцерни дозволить підвищити урожайності зеленої маси та кількість укосів за вегетаційний період, що призведе до збільшення загальної продуктивності посівів, а це в свою чергу, позитивно вплине на економіку вирощування культури.

Колективом селекціонерів Селекційно-генетичного інституту було створено 15 сортів люцерни, серед них 'Зарниця', 'Світоч', 'Росинка', 'Комета', 'Смуглянка', 'Радуга', 'Мрія одеська', 'Єва', 'Ласка', 'Люба', 'Ніжність', 'Насолода'. На даний час 7 знаходяться у державному Реєстрі сортів рослин, поширених в Україні: 'Ладослава', 'Інтрига одеська', 'Люба', 'Ласка', 'Ніжність', 'Ладослава' та 'Інтрига одеська', які характеризуються високою урожайністю сухої речовини і насіння, толерантністю до кореневих гнилей та скороченим періодом спокою, у зоні Степу в два рази перевищують умовний стандарт за урожаєм сухої речовини, а також новий сорт 'Південна красуня', занесений до держреєстру у 2022 році, рекомендований для всіх зон України. Уміст білка в зеленій масі цих сортів становить 15,95–17,73%, вони швидко відростають в осінній період, що дає можливість формувати додатковий укіс. В Селекційно-генетичному інституті налагоджена система первинного насінництва всіх зареєстрованих сортів.

Таким чином, підвищення урожайності сухої речовини нових сортів люцерни може бути досягнуто за рахунок використання в селекції джерел і донорів адаптивних ознак, а також збільшення кількості укосів за рахунок зменшення періоду спокою. Такі сорти здатні краще витримувати несприятливі погодні умови за тривалих міждощових періодів, а завдяки скороченому періоду спокою здатні швидше відростати та давати додатковий укіс за сприятливих погодних умов восени.